

הצעה לפתרון בחינת הבגרות באזרחות

034281 80%

מועד חורף תשפ"ד 2024

הפתרון נכתב על ידי רועי אדחוח,
חגית קוטוק ונוי קציר

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

פרק ראשון

שאלה 1

סעיף 1

ציין – סוג מנגנון פיקוח וביקורת בלתי פורמלי.

הצג – ביקורת שמקיימים גופים, ארגונים או פרטים ללא הסמכה חוקית/בהתנדבות/מיוזמתם של אזרחים או קבוצות לשם הגבלת השלטון/ופיקוח עליו ועל חוקיות פעולותיו, כדי להביא ללחץ על קובעי מדיניות. לדוגמה: תקשורת, דעת קהל שבא לידי ביטוי בהפגנות או באמנות.

הסבר – ציטוט: מנגנון זה בא לידי ביטוי בקטע בציטוט הבא: "הסמליל הזה עורר תגובות רבות בציבור. אזרחים רבים כתבו לספרייה הלאומית שהם מתנגדים לשינוי, ופרסמו בכלי תקשורת את דרישתם להחזיר את הסמליל הישן."

קישור: מתוך הקטע ניתן ללמוד כי מדובר במנגנון פיקוח וביקורת בלתי פורמלי, היות והאזרחים הביעו בכתב את מחאתם כנגד השינוי בסמליל וגם השתמשו בכלי התקשורת כדי להעביר את התנגדותם בפומבי וכדי הפעיל לחץ על הספרייה הלאומית להחזיר את הסמליל הישן.

סעיף 2

ציין – סוג לאומיות אתנית-תרבותית.

הצג – השאיפה המשותפת לבני לאום לשלטון עצמי במסגרת של מדינה ריבונית. סוג לאומיות זו מבוססת על יסודות אתניים תרבותיים: מוצא, שפה, תרבות, היסטוריה ודת.

הסבר – ציטוט: "לטענת המוחים, צבעי הסמליל הישן היו כחול ולבן, כצבעי הדגל והטלית, והכיתוב בעברית היה בולט, ובכך הובעה חשיבותה של השפה העברית."

קישור: בקטע ניתן להבין שהסמליל הישן של הספרייה כלל מאפיינים אתניים-תרבותיים, למשל שימוש בצבעים כחול ולבן שמזכירים את דגל מדינת ישראל והטלית, והכיתוב בשפה העברית. מדובר בסוג לאומיות אתנית-תרבותית מפני שהיא מבוססת על ההיסטוריה, הדת והתרבות של עם ישראל (העם היהודי) בארץ ישראל. לכן החליטה הספרייה הלאומית להשתמש בסמליל הישן.

שאלה 2

סעיף 3

ציין – הזכות לחופש הביטוי.

הצג – זכות זו נגזרת מהזכות לחרות. לכל אדם זכות לבטא ולהפיץ את עמדותיו\דעותיו ואמונותיו בכל דרך (לבוש, פולחן, תקשורת, אמנות, בדיבור, בכתב וכו') ובפומבי.

הסבר – ציטוט: "בעקבות מעצרים של אנשים שכתבו דברים דומים ברשתות החברתיות, כתב עיתונאי מסוים מאמר ובו ציין כי גם בשעת מלחמה יש להקפיד לאפשר לאנשים להציג את עמדותיהם, גם אם אינן מקובלות."

קישור: בקטע ניתן לראות שהעיתונאי מבקש במאמרו לאפשר לאנשים להביע את דעתם ועמדותיהם בזמן מלחמה, זאת בעקבות מעצרים של אנשים שכתבו דברים שנויים במחלוקת. כלומר, העיתונאי מבקש להגן במאמרו על הזכות לחופש ביטוי, בא ניתנת האפשרות לכל אדם להביע את דעותיו באופן פומבי ובכל דרך.

סעיף 4

ציין – עקרון שלטון החוק.

הצג – שלטון החוק במדינה דמוקרטית קובע את כללי ההתנהגות באמצעות חוקים אשר מחייבים הן את האזרחים והן את השלטון. החוקים נחקקים על ידי הרשות המחוקקת, שמבטאת את ריבונות העם. החוק מבהיר לאזרחים ולשלטון את המותר והאסור.

הסבר – ציטוט: על פי קביעת המשטרה "...הדברים שפרסמה השחקנית מוגדרים: "איסור על גילוי הזדהות עם ארגון טרור והסתה לטרור, על עבירה זו העונש עשוי להיות בין שנתיים לחמש שנות מאסר, ולכן הומלץ להגיש כתב אישום נגד השחקנית."

קישור: מהקטע ניתן להבין שהמשטרה ממליצה להגיש כתב אישום נגד השחקנית בכך שדבריה מביעים הזדהות עם ארגון טרור והסתה לטרור, זאת עבירה על החוק שהעונש עליה עשוי להיות מאסר. לכן ניתן להבין מהקטע כי מדובר בעקרון שלטון החוק מפני שכל האזרחים מחויבים לשמור על כללי ההתנהגות והחוקים במדינה. וכל אלו שעוברים על החוק דינם קנס, מאסר או כל הוראה אחרת בהתאם להליך משפטי הוגן ופומבי.

פרק שני

שאלה 5

הצג: חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו – ממפרט את זכויות היסוד של האדם בישראל הכוללות את: (יש לזכור שניים): הזכות לחיים ולשלמות הגוף, זכות הקניין, הזכות לכבוד ולפרטיות, חופש התנועה. פסקת הגבלה: ניתן לחוקק חוק הסותר את הזכויות שבחוק היסוד רק בתנאי שהוא "הולם את ערכיה של מדינת ישראל ונועד לתכלית ראויה" ופגיעתו בזכות מידתית. שאלת פרשנותו המרחיבה של החוק והשימוש שעושה בו בית המשפט כבסיס לפסילת חקיקה של הכנסת נתונה במחלוקת ציבורית.

הצג: חוק השבות – חוק משנת 1950 הקובע שכל יהודי זכאי לעלות לארץ. יהודי "מי שנולד לאם יהודייה או שנתגייר אינו בן דת אחרת". החוק מאפשר גם לבני/בנות זוגם של יהודים, ילדיהם של יהודים ובני/בנות זוגם, ונכדיהם של יהודים ובני/בנות זוגם לעלות לארץ (אם כי הם לא נרשמים כיהודים). חוק זה נובע מתפיסת היסוד של מדינת ישראל כמדינת הלאום של כל יהודי העולם ולכן מקובל לראות בו חוק מבחין ולא חוק מפלה. במדינות רבות בעולם קיימת מדיניות הגירה המבוססת על עקרון שבות של בני הלאום.

שאלה 6

הצג: שני ביטויים למעמד המיעוטים במרחב הציבורי במדינת ישראל –

בתחום הדת - יש הכרה בחופש הפולחן של אזרחי מדינת ישראל הלא יהודים ובזכותם לקיים את מצוות דתם ולחוג את חגייהם במועדם על פי המצוות והטקסים המקובלים עליהם. עובד בן דת מיעוט רשאי לבחור בין חופשה בחגי ישראל לבין חופשה בחגי עדתו. עוד אוסר החוק על אפליית עובד בשל אי-רצונו לעבוד בימי המנוחה השבועית על פי איסור שבמצוות דתו. מדינת ישראל מממנת חלק משירותי הדת של הקבוצות השונות. המשרד לשירותי דת מקצה תקציבים לבנייתם ולהחזקתם של מוסדות דת ובתי תפילה – מסגדים וכנסיות. המדינה גם משלמת משכורות לכהני הדת ובעלי התפקידים השונים. המעמד האישי מנוהל בישראל על פי הדין הדתי ועל ידי מוסדות דתיים לגבי כלל אזרחי ישראל.

בתחום התרבותי - בחוק החינוך הממלכתי תשי"ג 1953, נקבע כי "במוסדות חינוך לא יהודיים תותאם תכנית הלימודים וקביעת ספרי לימוד לתנאיהם המיוחדים". המדינה פועלת לשמר ולקדם את התרבות של האזרחים הלא יהודים בתחום החינוך. בישראל הוקמו מוסדות חינוך בשפה הערבית המיועדים לאוכלוסייה הלא יהודית: התלמידים הלא יהודים לומדים מקצועות לימוד שהם ייחודיים לחברתם ולתרבותם.

אפשרות נוספת: ייצוג בפרלמנט - הזכות לייצוג בפרלמנט ובמוסדות השלטון.

שאלה 7

הצג: מעצר מנהלי – מעצר מניעתי ללא הליך פלילי רגיל כנגד העצור/גם בלי שהוא מואשם בביצוע עבירה כלשהי (סמכותו של שר הביטחון להורות עליו). מטרתו למנוע פגיעה בביטחון הציבור/בטחון המדינה/זכות לחיים וביטחון של אזרחי המדינה הליך הנתון לביקורת רבה בשל הפגיעה הקשה בזכויות ולכן חלות עליו הגבלות בחוק (בסמכות שר הביטחון בלבד לבצע מעצר מנהלי לפרק זמן ארוך, תקף לתקופה של 6 חודשים וניתן להארכה).

שאלה 8

הצג הסדר הסטטוס-קוו – ההסדר מבוסס על כך שהקבוצות היהודיות השונות במדינה מבינות שעליהן למצוא דרך לחיות ביחד, למרות חילוקי הדעות בנושאי יחסי דת ומדינה. ההסדר נועד לקבוע כללים, אך אין בו פתרון למחלוקות הרבות.

הסדרים שנקבעו בהסכם ה"סטטוס-קוו":

- שמירת כשרות במוסדות ציבור (כמו משרדי הממשלה וצה"ל).
- שמירת שבת במקומות ציבוריים (תחבורה ציבורית). הגדרת השבת כיום המנוחה במדינת ישראל ליהודים.
- שמירת המעמד האוטונומי (עצמאי) לחינוך הדתי.
- נישואין וגירושין של יהודים יתנהלו בהתאם להלכה.

שאלה 9

שני הבדלים בין הגישה החברתית-כלכלית הסוציאל-דמוקרטית ובין הגישה החברתית-כלכלית הליברלית (נאו-ליברלית) - על פי הגישה הסוציאל-דמוקרטית- השלטון צריך להתערב בנעשה במדינה בתחום הכלכלי-חברתי כדי לצמצם פערים להוות "רשת ביטחון סוציאלית"; מדגישה את ערך השוויון בתחום הכלכלי-חברתי, גם על חשבון ערך החירות
על פי הגישה הליברלית-התערבות השלטון בתחום הכלכלי-חברתי צריכה להיות מינימאלית, רק כדי לספק צרכים בסיסיים. מדגישה את ערך החירות גם על חשבון שוויון חברתי-כלכלי.

שאלה 10 (אשכול: העולם היהודי)

הצג: שני מאפיינים של החברה הדתית-לאומית בישראל – דוגלת בשמירה על מצוות מטעמים דתיים. קיימות בתוכו מגמות שונות ביחס לתרבות המודרנית - החל בהתבדלות ועד פתיחות כמעט מוחלטת.

אנשי החברה הדתית לאומית משתלבים בחיי המדינה - בעבודה בענפי המשק השונים, באקדמיה ובמדע, בחיי התרבות והאמנות, בתקשורת ובשירות בצה"ל, חלקם מתגוררים ביישובים מעורבים של חילונים ודתיים.

ביסוד ההשקפה הדתית עומדת התפיסה שלפיה קיימת התאמה בין נאמנות לערכי המסורת וההלכה לבין פתיחות לערכי התרבות החילונית. "הישן יתחדש והחדש יתקדש". המשפט מתמצת את היחס המורכב של החברה הדתית אל הציונות ואל הקדמה.

מאמינים כי "ארץ ישראל לעם ישראל על פי תורת ישראל". ההתייחסות כלפי החילונים "תהא גוי בביתך ויהודי בצאתך". רואים את הקמת מדינת ישראל כ"אתחלתא ד'גאולה", ביאת ימות המשיח.

הצג: עיקרון דמוקרטי פלורליזם - הכרה בערך של ריבוי/מגוון דעות/עמדות של אנשים או קבוצות. עידוד/תמיכה בקיום וביטוי של מגוון דעות/ עמדות של אנשים או קבוצות בחברה.

הסבר: עיקרון פלורליזם מאפשר לחברה הדתית – לאומית לשמור על מאפייניה הייחודיים בהתאמת הנאמנות לערכי המסורת וההלכה תוך פתיחות לערכי התרבות החילונית. השתלבות בחברה בכל תחומי החיים וצומתי קבלת ההחלטות בחברה הישראלית, האזרחית והפוליטית. לדוגמה, כנסת ישראל, מוסדות המדינה וצה"ל. זוהי הכרה במאפיינים הייחודיים של החברה הדתית-לאומית בישראל במרחב הציבורי, האזרחי והפוליטי.

(הערה: ניתן היה לבחור ולענות על שאלות נוספות בפרק זה בהתאמה לאשכול שנלמד.)

פרק שלישי

שאלה 15

הצג: הזכות לחיים וביטחון - אין לפגוע בחייו ובגופו של אדם/ לכל אדם זכות לחיים ולביטחון אישי. חובת המדינה להגן על כל בני האדם החיים בשטחה מפני פגיעה בחייהם ובגופם בידי אחרים.

הסבר - ציטוט: "חמש לא מבחין בין ימין ושמאל, בין תומך ממשלה למתנגד; חיזבאללה מאיים על כל יהודי וכל ישראלי באשר הוא, ואיראן ושלוחיה רוצים להשמיד את מדינת היהודים על כל תושביה".

קישור: בקטע מתוארת פגיעה בזכות לחיים וביטחון בשל המלחמה שהחלב ב-7/10. **תחושת הביטחון של תושבי מדינת ישראל מעורערת בימים אלה בשל המצב ביטחוני בעקבות איומי הטרור חמאס וחיזבאללה הסובבים אותנו וממשלת איראן רוצים להשמיד את מדינת ישראל.** כלומר, מתוך הקטע ניתן להבין כי הזכות לחיים וביטחון של כלל אזרחי מדינת ישראל נמצאת בסכנה.

שאלה 16

הצג: עקרון הסובלנות - קבלת השונה/יחס מכבד לשונים ממני, לדעותיהם, לאורח חייהם. למרות אי נוחות/סבל/חוסר הסכמה, הימנעות מתגובות אלימות מילולית או פיזית בעת מחלוקת/הימנעות מהפעלת סמכות שלטונית כלפי עמדות ביקורתיות או מרגיזות.

הסבר - ציטוט: "נגן בלהט על דעותינו ונתנגד באותו הלהט לדעות האחרות – אבל בכבוד הדדי ובדו – שיח, כולנו כמהים לאחדות ומבינים שבחברה חייב ותוססת נדע לחיות ביחד ולהכיל השקפות שונות, אפילו מחלוקות עזות [...] דומני שהם התכוונו לאופן ניהול המחלוקת: שתי הקבוצות הכירו בלגיטימיות של עמדותיה של הקבוצה האחרת [...] אך לא העלו על דעתן לפסול את זכותה של הקבוצה האחרת להביע את דעתה ולהיאבק עליה".

קישור: עיקרון הסובלנות בא לידי ביטוי ברצון לשמר את כל הדעות וזאת למרות חילוקי הדעות של החברה הישראלית והפילוג שהיה מנת חלקו של העם טרם ה – 7/10. בנוסף, עקרון הסובלנות בא לידי ביטוי בקטע בדבריו של המחבר ובכמיהתו להכלה של כל הדעות בחברה הישראלית, למרות המחלוקות העזות בחברה.

שאלה 17

הצג: שני תפקידים של הכנסת:

- **ייצוג האזרחים** - הכנסת מייצגת את ריבונות האזרחים ואת העמדות השונות בחברה כפי שהן משתקפות בדמוקרטיה הישראלית.
- **פיקוח וביקורת** - הכנסת מהווה מנגנון פיקוח ופורמאלי/מפקחת ומבקרת את מדיניותה ואת פעילותה של הרשות המבצעת ע"י האופוזיציה, ועדות, אישור תקציב וכלים פרלמנטריים.

הסבר – ציטוט: "ביום שאחרי המלחמה חייבת לקום ממשלה המבוססת על קואליציה מגוונת [...] קואליציה רחבה שחבריה נבחרו לכנסת ע"י רוב האזרחים ומבטאים עמדות מגוונות בחברה הישראלית, נציגים של מפלגות שונות המחויבים לציבור כולו".

קישור: **ייצוג האזרחים**, בא לידי ביטוי בכך שחברי הכנסת משמשים כשופר לאוכלוסיית בוחריהם. חברי הכנסת באמצעות קואליציה מגוונת רחבה, מבטאים את רחשי ליבם של ציבור הבוחרים ומגוון העמדות שבחברה הישראלית. בנוסף לכך, **ייצוג האזרחים**, בא לידי ביטוי בכך שחברי הכנסת משמשים כשופר לאוכלוסיית בוחריהם. חברי הכנסת באמצעות קואליציה מגוונת רחבה, מבטאים את רחשי ליבם של ציבור הבוחרים ומגוון העמדות שבחברה הישראלית

פרק רביעי

שאלה 18

ציין- תפקיד הממשלה- קביעת מדיניות ויישומה.

הצג- מכוח תפקידה כרשות המבצעת של המדינה, הממשלה היא הגוף הקובע את המדיניות במדינה ומקבל החלטות. בנושאים חשובים במיוחד, שרי הממשלה מקבלים את ההחלטות במשותף ומטילים את ביצוען על שר המופקד על משרד ממשלתי הנוגע בדבר. בנושאים אחרים - השר, בהתייעצות עם ראשי משרדו, מחליט ומגבש את מדיניות משרדו. בכל משרד ממשלתי יש דרג מינהלי המופקד על יישום ההחלטות שקבעו קובעי המדיניות והוא מוציא לפועל את מדיניות הממשלה ואת החלטותיה, את מדיניות השר הממונה על המשרד ואת חוקי הכנסת.

הסבר – ציטוט: כלומר, קביעת מדיניות ויישומה באה לידי ביטוי בפעילותו של שר הפנים בכך שהוא מוציא לאור את המדיניות להרחבת ההתיישבות של העדה הדרוזית. "כמו כן חתם השר על תוכנית שתאפשר הוצאת היתרי בנייה לכשלושת אלפים יחידות חדשות ביישוב הדרוזי דאליית אל-כרמל".

קישור: ניתן לראות בפעילותו של השר את קווי הפעולה, קבלת ההחלטות ויישומן בהיתרי הבניה ביישוב הדרוזי ובהוראתו להקמת ישוב דרוזי חדש כדי להרחיב את היישובים של עדה ז.

שאלה 19

ציין- הפנייה בהכרזת העצמאות ליהודי התפוצות.

הצג- במגילת העצמאות ישנה פניה ליהודי התפוצות להתלכד סביב הישוב היהודי ולסייע במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל. מדינת ישראל היא מדינתם של כלל היהודים, אלו החיים בה ואלו החיים במדינות אחרות. ישנה פניה לגלות אחריות, סולידריות וסיוע בשעת הצורך לישראל לכלל היהודים גם שאינם מתגוררים כדרך קבע במדינה.

הסבר- ציטוט: לפי הקטע, ניתן לראות את היהודים מרחבי העולם מגיעים לישראל עם תחילת המלחמה. "מאז פרצה מלחמת חרבות ברזל הגיעו ארצה עשרות בני נוער יהודים מן התפוצות כדי להתגייס לצה"ל ולהשתתף במאמץ המלחמתי ובהגנה על המדינה".

קישור: כלומר, היהודים מן הגולה לוקחים חלק בהגנת המדינה, מתלכדים ומסייעים בזמן שנסקפת סכנה לישראל. יהודי התפוצות רואים במדינת ישראל כמדינה וכבית של כלל היהודים. בפעולה זו הם מבטאים את הפניה מהכרזת העצמאות ליהודי התפוצות.

ציין- הזכות לשוויון.

הצג- הזכות לשוויון משמעו יחס שווה לכל בני האדם. אין להפלות אדם על רקע דת, גזע, מין, מוצא, צבע עור, מגבלה, העדפה מינית וכו'. הזכות לשוויון מבוססת על כך שכל בני האדם שווים זה לזה, כלומר: אין אנשים שהם שווים יותר מאחרים. זכות זאת היא זכות בסיסית בחברה דמוקרטית. במקרים בהם ישנה שונות רלוונטית לנושא נידון ניתן לבצע הבחנה מותרת או העדפה מתקנת.

הסבר-ציטוט: "על פי מבנה זה, לתלמידים שפוננו מאזורי העימות בדרום ובצפון, ומתקשים לקיים שגרת לימודים רגילה כמו כל שאר תלמידי ישראל, יינתנו הקלות כגון הגדלת המשקל של הציון הפנימי השנתי והקטנת משקלו של ציון הבחינה החיצונית."

קישור: כלומר, המתווה החדש נועד להקל על התלמידים ששגרתם נפגעה בשל המלחמה ומטרתו לאפשר לתלמידים אלו לגשת לבחינות הבגרות כשאר האוכלוסייה בארץ. ישנה שונות רלוונטית ובמקרה זה המתווה מאפשר מתן יחס שאינו שוויוני אך באופן מוצדק כדי לאפשר לאותם התלמידים לגשת לבחינות הבגרות כמו כולם.

שאלה 21 (שאלת עמדה)

א. טענה: אני טוענת שאין לקיים את הבחירות לרשויות המקומיות במועד המקורי עקב הגיוס הנרחב של חיילי המילואים לאור המלחמה.

ב. הנימוק לעמדתך: לדעתי, במידה ויקיימו את הבחירות הדבר יפגע באחד מהתנאים לקיום בחירות דמוקרטיות- כלליות. תנאי זה אומר שכל אזרח במדינה יכול לבחור ולהיבחר למוסדות הנבחרים במדינה. קיום הבחירות תוך כדי מלחמה לא מאפשר לחיילי המילואים לקחת חלק פעיל בבחירות כבוחרים וכנבחרים. לדעתי יש להתחשב במצב זה, בעיקר באזרחים המשרתים את המדינה ותורמים לה ולדחות את הבחירות עד לסיום המלחמה.

ג. הנימוק לעמדה המנוגדת: המתנגדים לדעתי יטענו שיש לקיים את הבחירות הדמוקרטיות בתאריך המקורי כדי להבטיח את התנאי לקיום בחירות דמוקרטיות- מחזוריות. תנאי זה אומר שהבחירות חוזרות במרווחי זמן ידועים וסדירים הקבועים בחוק. כלומר, החוק אומר שיש לבצע בחירות בכל פרק זמן הנקבע מראש כדי להבטיח את ערכי הדמוקרטיה ולבדוק את רצונם של האזרחים במנהיגים שייצגו אותם ברשויות השונות.

שאלה 22 (שאלת עמדה)

א. טענה: אני מתנגדת לעמדה שיש להקל בתנאים לקבלת רישיון לנשיאת נשק.

ב. נימוק עמדתי: במידה ויקלו בתנאים לקבל הרישיון לנשיאת נשק תהיה סכנה לזכות לחיים וביטחון. זכות זו אומרת שהמדינה צריכה להגן על שלמות הגוף והנפש של האדם מפגיעה בחייהם בידי אחרים. במצב הנ"ל, המדינה בעצם מסירה אחריות ונותנת לאזרחים לנסות ולהגן על עצמם. בנוסף לכך, ישנו חשש שההקלות בתנאים לקבל הרישיון יביאו אנשים להחזיק בנשק, ללא סינון ולידיים עויינות. ישנו חשש שהשימוש בנשק יפגע בחייהם של אנשים מן הרחוב שלא לצורך.

ג. נימוק העמדה המנוגדת: המתנגדים לעמדתי יתמכו בטענה שיש להקל בתנאים לנשיאת כלי נשק וינמקו זאת על ידי הזכות לחירות שאומרת שכל אדם זכאי לחיות לפי רצונו האישי, שלא ניתן להגביל את דרכי הפעולה של האדם ויש לאפשר לו חופש ביטוי, עיסוק, חופש תנועה, חופש דת/מדת וחופש מחשבה ומצפון לפי השקפת עולמו. כלומר, אם אדם רוצה להגן על עצמו ולהחזיק כלי נשק, יש לאפשר לו את הדבר.